

Odbor rovnosti žen a mužů

Podnět Pracovní skupiny k porodnictví Rady vlády pro rovnost žen a mužů

k bezodkladné revizi článku na Národním zdravotnickém informačním portále (NZIP) s názvem *„Práva a povinnosti žen v souvislosti s těhotenstvím, porodem a v šestinedělí“* a jeho uvedení do souladu s platnou právní úpravou

V Praze dne 7. dubna 2025

Návrh usnesení:

Pracovní skupina k porodnictví

- a) konstatuje, že článek na Národním zdravotnickém informačním portále (NZIP) s názvem *„Práva a povinnosti žen v souvislosti s těhotenstvím, porodem a v šestinedělí“* obsahuje zavádějící formulace, které jsou v rozporu s platnou právní úpravou informovaného souhlasu, podkopávají respekt k autonomii žen a mohou vést k nesprávnému výkladu práv a povinností příjemkyň péče a postupu zdravotnického personálu v rozporu se standardy ochrany lidských práv;
- b) doporučuje zmocněnkyni vlády pro lidská práva, aby vedení Ministerstva zdravotnictví a správce NZIP bezodkladně vyzvala k uvedení obsahu článku do souladu s Listinou základních práv a svobod a zákonem o zdravotních službách;
- c) doporučuje zmocněnkyni vlády pro lidská práva, aby požádala ministra zdravotnictví, aby budoucí úpravy tohoto a dalších článků na NZIP k tématu práv žen v souvislosti s péčí v těhotenství, při porodu a v šestinedělí byly konzultovány se zástupkyněmi příjemkyň péče a s Pracovní skupinou k porodnictví Rady vlády pro rovnost žen a mužů a aby byl zajištěn jejich soulad s kapitolou Zdraví, zejména se specifickými cíli 4.3 a 4.4, aktualizované Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030.

Odůvodnění:

Provozovatelem Národního zdravotnického informačního portálu (dále jen „NZIP“) je Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, odborným garantem publikovaného obsahu je Ministerstvo zdravotnictví. Portál je určen široké veřejnosti a jeho cílem je poskytovat srozumitelné, spolehlivé a ověřené informace o zdraví, nemocech, prevenci, zdravém životním stylu a právech pacientů a pacientek. Vzhledem k oficiální povaze NZIP a jeho garanci státními institucemi mohou být zde uvedené informace vnímány jako autoritativní výklad platné právní úpravy. Nepřesné či zavádějící informace tak mohou vést k mylnému porozumění právům a povinnostem pacientů/pacientek i zdravotnického personálu a negativně ovlivnit rozhodování jak laické, tak odborné veřejnosti.

Poskytování zdravotních služeb, včetně péče v těhotenství, při porodu a v šestinedělí, je možné pouze na základě svobodného a informovaného souhlasu.¹ Tento požadavek je zakotven v několika právních předpisech, včetně ústavních. Pro praxi jsou vedle Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) klíčové občanský zákoník a zákon o zdravotních službách.

Stávající právní úprava staví na jasném odklonu od paternalistického přístupu, kdy zdravotnický personál rozhodoval za pacienty a pacientky.² Dnes je na prvním místě právo člověka na sebeurčení a osobní autonomii.³ Tento antropocentrický přístup zdůrazňuje důležitost respektu k individuálním rozhodnutím příjemců a příjemkyň péče / pacientů a pacientek, i když zdravotnický personál může mít na jejich volbu odlišný názor. Takové pojetí je v souladu s Listinou, která vedle lidské důstojnosti jakožto nepodkročitelného minima (čl. 1) jasně stanoví nedotknutelnost osoby a jejího soukromí (čl. 7 odst. 1) a právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života (čl. 10 odst. 2). Každý zdravotnický výkon tak musí mít nejen medicínské, ale i právní ospravedlnění – zásah do integrity lidské bytosti, ať už tělesné či duševní, je možný jen tehdy, je-li k tomu subjektivní oprávnění, tj. svobodný a informovaný souhlas, případně zákonem stanovená výjimka.

I v kontextu péče poskytované v těhotenství, při porodu a v šestinedělí je povinností zdravotnic a zdravotníků poskytnout ženě veškeré potřebné informace o povaze, rizicích a alternativách navrhované péče a umožnit jí učinit svobodné a informované rozhodnutí.

Žena je zodpovědná za volbu, zdravotnický personál za poskytnutí informací a kvalitu zdravotních služeb.

Předmětný článek publikovaný na portálu NZIP pod názvem „*Práva a povinnosti žen v souvislosti s těhotenstvím, porodem a v šestinedělí*“⁴ obsahuje nepřesnosti a formulace, které jsou v rozporu s Listinou základních práv a svobod⁵ a platnou právní úpravou informovaného souhlasu.⁶

Kromě přímého rozporu s platnou právní úpravou článek vykazuje i další nedostatky. Patří mezi ně nedostatečný důraz na právo na úctu, ohleduplnost a důstojné zacházení, které je zakotveno v § 28 odst. 3 písm. a) zákona o zdravotních službách a které – jak ukazují výzkumy spokojenosti žen s perinatální péčí⁷ – není v ČR dostatečně naplňováno. Text neodráží specifické potřeby žen v kontextu porodní péče a staví je do pozice těch, kdo mají především plnit povinnosti. Celkové vyznění článku je nevyvážené a působí paternalisticky spíše než jako podpora autonomie, respektu a informovaného rozhodování.

Ačkoli si celý článek zaslouží důkladnou revizi, **formulace, které jsou v rozporu s ústavními principy ochrany tělesné integrity a práva příjemkyně péče / pacientky rozhodovat o poskytované péči, a které mohou vést k chybnému výkladu práv i praxe zdravotnického personálu, je nezbytné odstranit bezodkladně.**

1. „*Veškeré zdravotnické výkony, které vám budou provedeny (např. podání léků, epiziotomie, očistné klyzma, holení, ruptura vaku blan atd.), musí být s vaším souhlasem, popřípadě nesouhlasem.*“

---

¹ Z tohoto pravidla existuje pouze několik málo zákonných výjimek v zájmu ochrany třetích osob, veřejného zdraví a života a zdraví konkrétního člověka (neodkladná péče), mezi které patří např. situace, kdy je pacientovi/pacientce poskytována tzv. záchranná služba a kdy má povinnost podrobit se odbornému lékařskému vyšetření podle zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

² ŠUSTEK, P. – HOLČÁPEK, T. 2016. Zdravotnické právo. Praha: Wolters Kluwer

³ Viz čl. 2 Úmluvy o biomedicině: „*Zájmy a blaho lidské bytosti jsou nadřazeny zájmům společnosti nebo vědy.*“

⁴ <https://www.nzip.cz/clanek/1709-prava-a-povinnosti-zen-v-souvislosti-s-tehotenstvim-porodem-a-v-sestinedeli>

⁵ čl. 1, čl. 2 odst. 3, čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2

⁶ vycházející z Úmluvy o biomedicině a zákona o zdravotních službách (§ 34).

⁷ Viz např. WILHELMOVÁ, Radka, Lenka VESELÁ, Iva KORÁBOVÁ, Petr JANKŮ, Miloslava KAMENÍKOVÁ, Lukáš HRUBAN a Andrea POKORNÁ, 2023. Czech women's experiences with maternity care – analysis of free text comments. *European Journal of Midwifery* [online]. 7(Supplement 1). ISSN 2585-2906. Dostupné z: doi:10.18332/ejm/172315, str. 38. Dostupné z <https://www.europeanjournalofmidwifery.eu/Czech-women-s-experiences-with-maternity-care-analysis-of-free-text-comments.172315.0.2.html>.

Důvod k odstranění: Tato věta je **nelogická a zavádějící** – implikuje, že zdravotnický výkon bude proveden v každém případě, tedy i při nesouhlasu. Takové vyznění je v rozporu se zákonem i základními etickými zásadami poskytování zdravotní péče.

Nová formulace:

„Obecně platí, že zdravotnický výkon lze provést pouze s vaším svobodným a informovaným souhlasem.“

2. *„Zdravotnický personál však má právo přistoupit ke zdravotnickému výkonu i bez vašeho souhlasu – v případě ohrožení zdraví matky nebo dítěte.“*

Důvod k odstranění: Tato formulace je **v přímém rozporu se zákonnou úpravou informovaného souhlasu**. Výkon bez souhlasu lze provést pouze ve výjimečných případech taxativně stanovených zákonem, nikoli na základě obecného ohrožení.

Porod je z hlediska výše uvedených práv a povinností specifický tím, že při jejich uplatňování může občasné docházet ke střetu práva ženy na sebeurčení s ochranou nenarozeného dítěte. Zdravotnický personál musí v těchto situacích mezi těmito dvěma zájmy citlivě a obezřetně vyvažovat. Vždy platí, že pokud neexistuje bezprostřední ohrožení života nebo zdraví plodu, má právo ženy na autonomii přednost a její rozhodnutí musí být respektováno. Výjimka, která by zdravotnickému personálu umožnila provést zákrok bez souhlasu rodičky, se může uplatnit pouze tehdy, je-li zřejmé, že zákrok je naprosto nezbytný pro ochranu života nebo zamezí vážnému poškození zdraví plodu. Tato situace však musí být jednoznačně prokázána a musí jít o **bezprostřední, nikoli pouze hypotetické riziko**. Souběžně je nutné, aby „provedené zákroky [byly] přiměřené sledovanému účelu záchraně života a zdraví nenarozeného dítěte“.⁸

V porodní péči v souvislosti s odpovědností hraje významnou roli i rozvoj defenzivních postupů. Defenzivní medicína, tedy postupy motivované spíše obavou ze soudních sporů než klinickým úsudkem, vede často k zbytečným zásahům či nadměrným preventivním opatřením, které ne vždy odpovídají skutečné potřebě.⁹ Pramení mj. z právní nejistoty, nedostatečného právního povědomí zdravotníků a zdravotnic a jejich strachu z případných sporů a postihu. „*Tento přístup s sebou nese především riziko zbytečné zátěže pacientů [pacientek] těmito postupy a případných komplikací od nich se odvíjejících, jakož i odčerpání významné části kapacity a prostředků na zdravotní péči, a ve svém důsledku zhoršení dostupnosti zdravotní péče jako takové.*“¹⁰ Jednou z cest, jak **defenzivní postupy omezit**, je **důsledné dodržování zásad svobodného a informovaného souhlasu**.

Nová formulace:

„Výjimku představují zákonem vymezené situace, například při stavech bezvědomí, kdy pacientka nemůže svůj souhlas udělit a je bezprostředně ohrožena na životě nebo bezprostředně hrozí závažné poškození jejího zdraví nebo života a zdraví dítěte. V takových případech lze zdravotnický výkon provést i bez jejího souhlasu. I v těchto naléhavých situacích je však nezbytné postupovat citlivě a s maximální snahou o respekt k její důstojnosti a autonomii. Porod sám o sobě není právním důvodem pro obejití souhlasu.“

3. *„Osoby doprovázející rodičku nesmí poskytovat zdravotní služby ani jinak zasahovat do vedení porodu, a to ani v případě, že doprovázející osoba má zdravotnické vzdělání, ale mohou vám poskytovat potřebnou duševní či fyzickou podporu.“*

---

⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14

⁹ Adamová, H. (2023). Odpovědnost za újmu a kvalita zdravotní péče s přihlédnutím k zahraniční zkušenosti. Časopis zdravotnického práva a bioetiky, 13(1), s. 1–20.

¹⁰ Tamtéž

Důvod k odstranění: Tato formulace zcela pomíjí právo příjemkyně péče / pacientky **vyžádat si konzultační služby od jiného poskytovatele či poskytovatelky, než kteří ji poskytují zdravotní služby**, dle § 28 odst. 3 písm. c) zákona o zdravotních službách.

Nová formulace:

„Osoby doprovázející rodičku nesmí bez oprávnění zasahovat do poskytování zdravotních výkonů. Zároveň má rodička právo vyžádat si přítomnost jiné osoby s odborným zdravotnickým vzděláním za účelem konzultace. Zákon jí garantuje možnost získat názor jiného poskytovatele či poskytovatelky zdravotních služeb, což může být i její vlastní důvěryhodný odborný doprovod.“